

Гребеннікова Н. В.
старший викладач
кафедри філософії, політології та українознавства
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна

ПРИНЦИПИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Економічні, політичні й соціальні зміни, які відбуваються в Україні, зумовлюють необхідність прискорення реформування системи освіти. Перш за все це стосується задоволення освітніх потреб громадян протягом всього життя, забезпечення доступу до освітньої та професійної підготовки всіх, хто має необхідні здібності й відповідну підготовку. Тому і передбачено впровадження у навчально-виховний процес новітніх педагогічних технологій та науково-методичних досягнень, створення нової системи інформаційного забезпечення освіти, входження України у міжнародну систему комп'ютерної інформації. Найбільш ефективному рішенню вищезазначених проблем сприяє дистанційне навчання. Глобалізація в освіті веде до зростання академічної мобільності, уніфікації навчальних планів і методів навчання, широкого поширення дистанційної освіти. Викладання навчальних дисциплін у вищій школі безперечно має ставити за мету підготовку фахівця, знання й уміння якого повністю відповідають умовам сучасного інформаційного суспільства. Але виникають певні труднощі, оскільки не можна цього досягти, використовуючи застарілі підходи та методи. В умовах, що склалися, головним завданням освіти в є використання нових інформаційних технологій в поширенні знань, у тому числі дистанційних методів.

Дистанційне навчання майбутніх спеціалістів реалізується через певну систему, яка виступає у якості складової системи освіти в Україні, з нормативно-правовою базою, організаційно оформленою структурою, кадровим, системним, матеріально-технічним та фінансовим забезпеченням. Система дистанційного навчання – система, яка

спрямована на розширення мережі освіти в Україні з метою задоволення потреб населення в сфері навчання. До структури такої системи повинні увійти: а) суб'єкти, які опосередковано або безпосередньо взаємодіють у навчально-виховному процесі; б) зміст навчально-виховного процесу, який визначає наочну основу їх взаємодії; в) засоби, за допомогою яких відбувається спілкування між викладачами та студентами, а також ті, на які покладено функції регулювання, корекції та управління навчально-виховним процесом. [5, 123].

У цілому, якщо розглядати сутність самого терміну «дистанційне», то мається на увазі навчання на відстані, під час якого немає безпосереднього зв'язку студентів і викладачів та не враховується величина відстані. На сьогоднішній день можна отримати диплом в будь-якому зарубіжному вузі, навіть «не виходячи із квартири». У цьому і полягає відмінність між традиційною формою навчання та дистанційною, остання з яких обслуговується засобами комп'ютерного зв'язку [1; 4].

Отримання дистанційної освіти є актуальним для таких категорій осіб, які можуть бути у ролі потенційних студентів, і здобувають освіту: молодь, яка через віддаленість від навчальних закладів не має змоги здобувати освіту за очною формою; особи, які звільнилися за власним бажанням або в результаті скорочення та зареєстровані в державній службі зайнятості; студенти, які бажають паралельно здобути іншу вищу освіту; фахівці, які працюють декілька років після завершення навчання, але прагнуть підвищити рівень професійної компетентності; особи з особливими потребами.

У дослідженні дистанційного навчання вагому роль відіграють вихідні положення, якими керуються при його організації. Такі вихідні положення педагоги називають принципами. Саме принципи віддзеркалюють сутність дистанційної освіти. В основу побудови системи дистанційного навчання покладено відповідні принципи, які витікають із загальновідомих освітніх принципів, а саме: гуманістичність (передбачає

спрямованість процесу навчання до людини, створення найбільш сприятливих умов для опанування студентами обраною професією, розвиток і прояв творчої індивідуальності, високих людських якостей, що забезпечувало б особистості гідне існування у гармонії із собою та суспільством); пріоритетність педагогічного підходу при проектуванні навчального процесу в системі дистанційного навчання (проектування системи дистанційного навчання починається з розробки теоретичних концепцій, створення дидактичних моделей тих явищ, які передбачається реалізувати засобами дистанційної освіти); педагогічна доцільність застосування інформаційних технологій (вимагає педагогічної оцінки ефективності кожного кроку проектування і створення системи дистанційного навчання, передбачає відповідне змістовне наповнення навчальних курсів і освітніх послуг, підготовку необхідних викладацьких кадрів); забезпечення безпеки інформації, яка циркулює у системі дистанційного навчання (передбачає реалізацію організаційно-технічних заходів щодо забезпечення безпечного і конфіденційного збереження, передачі та використання потрібних даних); наочність навчання (включає заняття, на яких демонструються мультимедійні картинки, ілюстрації, фотографії, колекції, виконані у віртуальному вигляді комп'ютерних програм); систематичність і послідовність навчання (передбачає вивчення матеріалу частинами, виділення у ньому основних моментів та залучення студентів до аналізу, систематизації й узагальнення навчального матеріалу, що дасть можливість глибше зрозуміти структуру і логіку навчального предмета, виділити головні ідеї та основні наукові положення, внутрішні зв'язки між явищами тощо); науковість навчання (полягає у достовірності тих фактів і явищ, які вивчаються у відповідних дисциплінах); доступність навчання (навчальний матеріал підбирається залежно від базової підготовки студентів і будується таким чином, щоб під час навчання йти від легкого до важкого, від відомого до невідомого, від простого до складного); комунікаційність навчання (необхідність організації діалогу

між комп'ютером і кінцевим користувачем, інформація може передаватися через «електронний посібник», що включає гіпертекст, автоматизовані навчальні системи, методичні вказівки; формами «електронних посібників» є текстова книга; розмовна книга; мультимедіа-книга; інтелектуальна «електронна книга»; книга-макросвіт); принцип креативності характеру пізнавальної діяльності (за допомогою інтерактивних технологій креативний характер дистанційного навчання може реалізуватися за рахунок суперництва та змагання великої кількості студентів, що підвищує їхній творчий потенціал; мобільність навчання (полягає у створенні інформаційних мереж, баз і банків даних та знань для дистанційного навчання, які дають можливість студентам коригувати або доповнювати свою навчальну програму в необхідному напрямі за відсутності відповідних послуг у навчальному закладі, де вони навчаються). [4; 6].

Російські дослідники дистанційної освіти доповнюють перелік наступними принципами: гнучкості, адаптивності, економічної ефективності та доступності, інтерактивності. Принцип гнучкості полягає в тому, що студентам не обов'язково відвідувати лекційні та практичні заняття, тому що їм надається можливість працювати і навчатися у вигідний для них час. У цілому, для навчання за дистанційною формою немає чітких вікових чи освітніх меж, студентам надається можливість вивчати предмет стільки часу, скільки їм необхідно для засвоєння матеріалу і отримання необхідних атестацій з обраних предметів. Принцип адаптивності дозволяє студентам розробити та зреалізувати власну траєкторію здобування знань. Принцип економічної ефективності та доступності є надзвичайно ефективним в умовах зростання підвищеної необхідності в підготовці фахівців у нових сферах діяльності або перепідготовці спеціалістів тих сфер діяльності, які відходять в минуле. Цей принцип забезпечує зміну ментальності нашого суспільства, руйнує стереотипи, робить суспільство більш відкритим та багатовимірним.

Принцип інтерактивності розглядається як критерій якості та ефективності навчальних програм та відображає одну з істотних характеристик процесу навчання – взаємний вплив викладача на студента, а також студентів на викладачів. [2, 4].

Підсумовуючи проведену характеристику принципів дистанційного навчання, можна говорити про те, що найбільш суттєвими характеристиками перерахованих принципів (які відрізняють дистанційне навчання від традиційного) є здійснення навчального процесу за екстериторіальністю його учасників і переважної більшості засобів навчальної діяльності (інформаційних, технічних та інших, окрім тих, які використовуються персонально), а також забезпечення синхронного й асинхронного режимів взаємодії як учасників навчального процесу між собою, так і учасників з інформаційними засобами навчальної діяльності. При цьому ця взаємодія (без втрати можливості здійснення колективних форм навчальної діяльності) жорстко не прив'язана в часі як за тривалістю, так і за термінами початку і кінця навчальної дії, що, безумовно, відповідає умовам сучасної динаміки життя, створюючи додаткові умови для освіти зайнятого населення, дає змогу залучити до навчального процесу передовий педагогічний досвід, найкращі наявні викладацькі кадри (у тому числі з-за кордону) незалежно від місця їх роботи, проживання і тимчасового перебування.

Дистанційна освіта поліпшує ефективність самостійної роботи, дає абсолютно нові можливості для творчості, знаходження і закріплення різних професійних навичок, а викладачам дозволяє реалізовувати принципово нові форми і методи навчання із застосуванням концептуального моделювання явищ і процесів. [3,74].

Розвиток дистанційного навчання в системі української освіти буде продовжуватися і вдосконалюватися з розвитком інтернет-технологій і вдосконалення методів дистанційного навчання. Актуальним напрямом подальшої роботи є аналіз стану дистанційної освіти в Україні в теорії та

практиці діяльності вищих навчальних закладів, уточнення сутності базових понять, теоретичне обґрунтування психолого-педагогічних принципів розробки та використання елементів дистанційних технологій. Технології дистанційного навчання – комплекс освітніх технологій, включаючи психолого-педагогічні та інформаційно-комунікаційні, які надають можливість реалізувати процес дистанційного навчання.

Література

1. Андреев В. И. Педагогика: учеб. курс для творческого саморазвития / В.И. Андреев. – [2-е изд.]. – Казань: Центр инновационных технологий, 2000. – 608 с.

2. Апачев Е.С. Выбор оптимального метода передачи учебно-методической информации студентам заочной формы обучения. Фундаментальные основы создания наукоемких и высокотехнологических приборов / Е. С.Апачев, И. А. Булатов, Е. Н. Кулемина / Тезисы докл. науч.-тех. конф., (Москва, 20-22 мая 1997 г.). – М., 1997. – 13 с.

3. Воронкін О.С. Організація дистанційних технологій навчання на основі комп'ютерних інформаційних систем ВНЗ України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/ejournals/vsunud/2009-06E/09vosnzu.htm>.

4. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / А.І.Кузьмінський. – К. : Знання, 2005. – 486 с.

5. Овод Ю.В. Сутність та зміст дистанційного навчання у підготовці майбутніх соціальних педагогів / Ю. В. Овод // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія : Соціально-педагогічна. - 2015. - Вип. 24. – 126 с.